

KAARI UTRIO

katarina

TAMMI

KAARI UTRIO

Katarina

Kustannusosakeyhtiö Tammi • Helsinki

ILMESTYNYT ALUN PERIN KAHESSA OSASSA:
NEIDONTANSSI (1980) JA KATARINAN TARU (1981).

© AMANITA 2017

ISBN 978-951-31-9370-6

PAINETTU EU:SSA

PÄÄHENKILÖT

Historialliset henkilöt on merkitty tähdellä *

Soilaan kartanossa Äyräpään kihlakunnassa:
Ritari Halvast Haukka ja hänen vaimonsa
Anna Eilifintytär, sekä heidän lapsensa
Tuomas Haukka, elämälle vieras
Katarina, nöyrä tytär
Isä Johannes, kartanon kotipappi
Sofia, Kangaspellon kaunotar

TURUN LINNASSA:

*Ritari Matts Kettilmundsson, Suomen käskynhaltija,
sekä hänen tyttärensä
*Ingrid Mattsdotter, kuoleman varjossa kulkeva
*Rouva Adelheid Schwerin, ritari Mattsin
toinen vaimo, ja hänen veljensä
*Henning Schwerin, balladien laulaja
*Birger Joob, hellä sulhanen
*Nils Plagaman, lääkäri ja astrologi
*Margareta Jonintytär, familian taloudenhoitaja

TURUN KAUPUNGISSA:

Ingegerd Ragvaldintytär, piispan äpärä, ja hänen miehensä
Vitkar Haukka, kauppahuoneen omistaja
Laurens Postumus de Märtilä, Liedon mestari
*Piispa Hemming, autuas

VIIPURIN LINNASSA:

*Ritari Efler Ingesson, linnanpäällikkö

*Ritari Per Jonsson, Viipurin
käskynhaltija, ja hänen vaimonsa
*Eline Bengtsdotter, punatukkainen lavertelija
Tova, huorapiika
Olavi Lemminginpoika, armiger, Viipurin linnan alipäällikkö

VEHKALAHDEN TAVASTILAN KYLÄSSÄ
SUDENJUOKSUN TALOSSA:
Lemminki, suurisuinen talon isäntä,
ja hänen vaimonsa
Kyllikki, Hurukselan tyttäriä, sekä heidän tyttärensä
Elsebet, kateuden riivaama, ja hänen miehensä
Hinza Papinpoika, vaimonsa rakastaja

KARJALAN MAA

Itään niistä Ruotsin maakunnista, joita yhteisesti nimitettiin Itämaaksi – Suomesta ja Satakunnasta, Hämeestä ja Uudestamaasta – lepäsi suunnaton maa; maa kuin turkis, metsän peitossa. Kuin kirput siinä turkissa kuhisivat aarteet, näätä, kärppä, soopeli, mustakettu, karhu, susi, orava, majava, peura, mikä tahansa mikä karvaa kantaa; lihaiset linnut lensivät pilvenkokoisina parvina ja vesissä kiehui ja kohisi hopeakylkinen kala. Maan järeät hongat odottivat kaskitulta ja mehevä multa oli valmis kasvattamaan siementä.

Se oli Karjalan maa.

Rikkauksiensa vuoksi maa revittiin ja raadeltiin, se jaettiin kahlia ja hävitettiin. Karjalan kansa hajotettiin: veli kastettiin yhteen uskoon, sisar toiseen.

Karjalan maa ja Karjalan kansa joutuivat kahden maailman rajalle. Idästä tuli Novgorodin suippokypäräinen soturi ja pitkäpartainen pappi. Länneä ratsasti ruotsalainen ritari ja keropää dominus. Miekka kalskahti miekkaan, latina sekoittui venäjään ja rajalla vuoti veri.

Viipurin linnaan saapui joka kesä laivoja jotka toivat Smoolannin ja Itä-Götanmaan miehiä perheineen viljelemään uutta maata. He tulivat siunattuina ja perusteellisesti pirstotettuina, sillä Linköpingin piispa piti tätä työtä pyhänä: jokainen auranala jolta vääräuskoiset väistyivät, oli Herralle vallattu, jokainen orava jonka kolkkasi oikea-uskoinen nuoli, oli kuin uhri Isälle.

Halvast Haukka hylkäsi Jumalan ja Svean valtakunnan sen jälkeen kun marski Tyrgils Knutsson oli haudattu häpeähautaan pää vieres-
sään. Valtakuntaa hallitsi typerä kuningas Birger joka riiteli veljiensä
herttua Eerikin ja herttua Valdemarin kanssa; heidän asioihinsa
ritari Halvast ei halunnut puuttua.

Turussa Haukan talossa asui porvareita, rahanahnetta kunnan
väkeä, mutta tuskin ritarin arvolle sopivaa. Todelliset rikkaudet
odottivat sitä paitsi aivan muualla kuin Turun vuohien ja sikojen
tallaamilla kujilla. Itään, rikkaaseen maahan, Äyräpään kihlakuntaan
asettui ritari Halvast Haukka mailleen, joiden omistukseen hän ei
pyytänyt lupaa keneltäkään muulta kuin maalta itseltään. Maa vas-
tasi hänen kysymyksiinsä, kantoi sadon ja antoi riistaa ja Halvast
menestyi.

Suku ei jättänyt Halvast Haukkaa rauhaan, sillä eikö hän ollut Tuo-
mas Haukan poika ja suvun päämies? Oli omaisuuden jakamista,
kauppakirjoja, testamentteja, piti hyväksyä avioliittoa ja vahvistaa
maanvaihtoja. Suku oli suuri ja tärkeä: sen juuret olivat Pirkkalan
Hillin suurtalossa ja haarat ulottuivat Pirkkalasta Kokemäelle ja
Turusta Äyräpäähän.

Eikä Halvast Haukka voinut hylätä isänsä perintöä, sen miehen,
joka jätti oman isänsä maan niin kuin Halvastkin oli jättänyt, ja aset-
tui Turkuun kauppiaksi, nai piispan äpäryttären ja kävi kauppaa
Rääveliin, Tukholmaan, Visbyhyn, jopa Lyypekkiin asti. Halvast ja
hänen lapsensa olivat saman puun oksia. He olivat yhtä puun ja sen
muitten oksien kanssa.

Neljä vuotta marskin kuoleman ja Hätunan leikin jälkeen ritari Hal-
vast Haukka metsästi, kalasti ja kaskesi kuin kuka tahansa uudisasu-
kas Karjalan mailla, ja heitä oli paljon. Armon vuonna 1310 Halvast
Haukka huomasi olevansa keskellä sotaa. Ruotsin valtakunnassa
oli tilanne sellainen, ettei rälssimies voinut vain katsella kaskensa
savua. Halvastin oli otettava esille kilpensä ja miekkansa, peitsensä
ja hauberkinsa. Armon vuonna 1310 Ruotsin valtakunta jakaantui
kahtia ja novgorodilaiset rakensivat Vuoksen suulle uuden linnan.

Ne olivat pahoja aikoja kunnialliselle miehelle.

Sinä keväänä kuoli Tukholmassa mahtava drotsi Abjörn Sixtensson ja valtakunta jäi vaille aikuista miestä. Kuningas Birger oli nuhanenäinen raukka, joi pappien liemiä tauteihinsa ja piileskeli kuningatar Märthan hameissa.

Herttua Eerik sotkeutui vallanhimoisiin juoniinsa niin ettei tien-nyt, kumman morsiamistaan olisi nainut, Norjan Ingeborgin vai Werlen Sofian. Valdemar sai herttuakunnakseen Suomen ja oli tyy-tyvätön: mitä hän tekisi moisella villi-ihmisten maalla?

Ritari Efler Ingesson istui Viipurin linnassa ja laski miehiään, kei-häitään ja sotakirveitään. Novgorodilainen ei sietäisi ruotsalaista Karjalassa vastaanpanematta. Ritari Halvast Haukka rakensi keskelle Soilaan suurta miespihaa kivituvan, johon naiset ja lapset saataisiin suojaan taistelujen ajaksi. Rakennettiin kaksi vartiotupaa ja karta-non ympärille ampumakäytävä, mutta kivitupa oli se, joka herätti ihmetystä ja luottamusta.

Sillä varma oli, että ryssä hyökkäisi. Ruotsin valtakunta oli hajalla eikä ruhtinas Dmitri Romanovitš ollut tyhmä. Toki hän tulisi, ja jos ei tulisi, uhmailivat nuoret miehet, niin pistettäisiin vähän karhua takapuoleen, kyllä se heräisi.

Halvast Haukka ei sanonut mitään, sillä hän tiesi mitä sota oli. Hän istui Soilaan linnantuvassa suuren tulen ääressä ja suri Birger jaarlin ja Maunu Ladonlukon voimakasta valtakuntaa, jota typerät poikaset silpoivat riidoissaan.

Efler Ingesson varusti miehensä turhaan, sillä kun ryssä seuraava vuonna tuli, se purjehti ohi Viipurin linnan suoraan Kymijoelle ja hävitti Hämettä. Kidutettujen huuto ei kuulunut Viipurin linnaan eikä poltettujen peltojen savu näkynyt. Ritari Efler vartioi kallioitaan yhä kun ruhtinas Dmitri purjehti saaliineen rauhassa kotiin.

Siitä tuli ruotsalaisille hyvä sota, sillä siinä ei hävitetty ruotsalaista maata. Itse valtakunnassa riitti innokkaita sotauroita, sillä maata ei liennyt nuoremmille pojille vaan heidän oli elätettävä itsensä miekallaan. Marski Håkan Jonsson Läma tuli veljensä Tuken kanssa Karjalaan ja pani miekan alle Käkisalmen ja Ladogan kaupungin.

Tuhannenpäämies Fedor kosti nemtseille – niin vääräuskoiset nimitivät kaikkia oikeauskoisia: heidän kielellään se tarkoitti saksalaista.

Sota jatkui vuodesta vuoteen vaikka saksalaiset kauppamiehet sitä valittivat ja hätistelivät keisariaankin puuttumaan asiaan. Mutta keisari oli kaukana. Ryssän ja Ruotsin levottomat nuorukaiset kaipaivat taistelun melskettä ja kuolinhuutoja, eikä mikään voinut muuttua ennen kuin oli päätetty, missä messusi keropää, missä partainen pappi.

RITARIN TYTÄR

A.D. 1310–1324

1

Armon vuonna 1316

Katarina Halvastintytär pelkäsi kerjäläisiä. Ne raahustivat laihoina, tyhjin ammottavin silmin, eikä kukaan niistä hymyillyt Katarinalle eikä silittänyt hänen hiuksiaan niin kuin ihmiset yleensä tekivät.

Kun ensimmäiset kerjäläiset tulivat etelästä, Tamma-Karjalasta, Katarina seisoi vartiotuvan nurkalla ja niiaili tulijoille. Tupa oli Äyräpäänjärven ja Soilaanlammen välisellä kannaksella, eikä siitä päässyt ohi jäniskään ilman että ritari Halvastin miehet pysäyttivät sen. Tuvan nurkalla oli pieni puinen patsas, pikkuinen piispa hiippoineen ja sauvoineen tolpan nokassa. Piispalla oli vihreä puku ja ruskea viitta. Se oli piispa Henrik, juuri se samainen Henrik, joka oli Suomessa kastanut pakanoita ja tullut sitten murhatuksi jonkin järven jäällä.

Moisesta Henrikistä tuskin kukaan välitti, vaikka sen luut olivatkin komeassa laatikossa tuomiokirkossa. Mutta ritari Halvast oli niin hurskas, että hän muisti pienimmätkin pyhimykset.

Katarina hymyili kainosti harmaille miehille ja naisille, risti itseään ja niksautteli polviaan. Huomaisivat tulijat, kuinka herttainen ja hurskas tytär talossa oli, kehuisivat ritarille ja rouva äidille. Joku voisi antaa niin reippaalle pikkutytölle lahjankin.

Mutta ne eivät edes huomanneet Katarinaa, ja jos huomasivat, katsoivat vihamielisesti ja hoippuivat ohi. Ritari Halvastin huovit astuivat syrjään ja antoivat heidän mennä; monet sylkivät perään.

Sillä rouva Anna oli sanonut, ettei yhtäkään Meidän Herramme pienimmistä saanut käännyttää pois Soilaasta. Heitä tulvi, pieniä ja suuria, joukoittain Soilaan kartanoon jakamaan Soilaan kapeaa leipää.

Niin ylenmääräinen oli hurskaus kartanossa, että isäntäväkikin söi hätäleipää ja kaikki vilja jaettiin tarvitseville.

Kun kerjäläisiä alkoi tulla pohjoisestakin, Katarina asettui Viipurin polun varteen, suuren Pyhän Olavin patsaan taakse. Sieltä hän osoitteli sormillaan ihmisiä ja luki loitsuja. Hän ei osannut muuta kuin Ave Marian ja vähän alkua Credosta, mutta hän luki ne matalalla kiihkeällä äänellä niin kuin oli kuullut parantajaeukkojen tekevän.

– Ave Maria, gratia piena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus et benedictus fructus ventris tui Jesus.

Hän osoitteli ihmisiä sormillaan ja loppu-Jeesuksen hän sihisi niin kuin käärmeen karkotusluvuissa ämmät sihisivät saunassa. Hän ei tiennyt mitä halusi loitsulla aikaansaada, se pelotti häntä itseään niin että hän tarrautui Pyhään Olaviin kauhistuneen mielihyvän vallassa. Salama ei iskenyt pieneen pilkkaajatyttöön eikä yksikään kerjäläinen huomannut häntä saati kääntynyt hitaalla vaelluksellaan takaisin tielleen.

Mitään ei tapahtunut, loitsu ei vaikuttanut.

Katarina katseli inhoten kulkijoita, likaisia, rääsyisiä. Aikuisten kasvot olivat sierettyneet, suupielet haavoilla, lapset kitisivät märkäruven peitossa. He eivät voineet olla niitä lähimmäisiä, joista rouva äiti yhtenäen puhui. Lähimmäiset olivat iloisia ja terveitä ja varakaita, sellaisia kuin Gudmund Knapen perhe ja Soilaan oma väki.

Vaeltajia oli paljon, naisia ja lapsia ja hyvin vanhoja ihmisiä, sillä sotavuosina miesten ei tarvinnut lähteä kerjuulle. Takana oli kaksi kovaa nälkätalvea, ja sellainen onnettomuus irrotti juuriltaan kaiken vähäisemmän väen.

Soilaan kartanon kappeli oli pyöreistä harmaista hirsistä rakennettu, tuohella ja turpeella katettu pieni nelikulmainen rakennus, kuin lato, jonka harjalla könötti risti. Kappeli sijaitsi Viipurin polun

varressa hyvän matkan päässä itse kartanosta ja talousrakennuksista.

Muutaman askelen päässä kappelin nurkasta tulijoita tervehti komea Pyhä Olavi, miehenkokoinen ja miekka kädessä, vihreä mekko yllä, punainen viitta harteilla ja kultakruunu päässä. Pyhän Olavin oli ritari Halvast tuottanut suurella hinnalla Räävelistä. Jokainen Viipurin polkua kulkeva ymmärsi, että kartano, jota pyhä marttyyrikuningas vartioi, oli sekä rikas että hurskas.

Kappelin maalattia oli kostea ja kylmä. Sisällä oli melkein pimeää, ikkunoita ei ollut. Alttarille oli sytytetty muutama vahakynttilä, joiden tuoksu sekaantui suitsutukseen. Katarina haisteli ihania tuoksuja nenä tuhisten. Soilaan kappelissa ei suitsutettu suinkaan joka päivä. Suitsukepihka oli kallista eikä ritari Halvast ollut taipuvainen hankkimaan mitään ylen määrin.

Isä Johannes messusi yksitoikkoisella äänellä. Hän punoi latinan-kieliset sanat yhdeksi tauottomaksi ketjuksi joka kantautui Katarinan korviin käsittämättömänä mumina. Katarina oli pitkästynyt ja uninen. Pimeässä huoneessa ei ollut mitään katsottavaa. Polvistutuaan siellä vuosikautia joka ainoa päivä hän tunsu jokaisen hirrenkolon, lattian kuopan ja kylmänkyhmyyn isä Johanneksen käsissä. Alttariseinällä riippuva Ristiinnaulittu ei herättänyt hänessä enää pelonsekaista uteliaisuutta.

Kolmivuotiaana Katarina oli kauhuissaan kysellyt krusifiksin merkitystä. Hänelle oli kerrottu, eikä hän ymmärtänyt kertomuksesta mitään. Ei hän ymmärtänyt vielääkään, mutta tiesi nyt ettei sopinut kysellä. Aikuiset kertoivat mikäli halusivat, ja jos eivät halunneet, kysymyksiin vastattiin tukistuksella tai korvapuustilla.

Rouva äiti makasi myyttynä kappelin lattialla ja nyhkytti. Hän oli itkenyt piinaviikon jokaisessa messussa. Katarina oli yrittänyt lohduttaa häntä – Kristushan oli kuitenkin noussut kuolleista – mutta rouva Anna oli sanonut kiihkeästi, että Katarinankin tulisi itkeä syntiensä tähden.

Katarina oli mennyt murheensa kanssa emäntäpiika Anikan luo.
– Ja minkälainen syntitaakka voisi seitsenvuotiasta painaa?

Anikka puuskahti ärtyisästi. – Ole sinä nöyrä ja ahkera ja siveä, niin ei tarvitse itseään vitsoa pitkänäperjantaina.

Mutta se ei riittänyt. Olihan olemassa perisynti, jota ei voinut sovittaa. Katarina nousi vaivalloisesti polviltaan – pitkä paikoillaan-olo jähmetti lapsen jäsenet – ja seurasi vanhempiaan ulos kappelista. Tuomas käveli hänen edellään, tietenkin Tuomas, vanhempien kulta-aarre.

Kappelin edusta oli täynnä väkeä, kaikki eivät olleet mahtuneet sisälle messua kuulemaan. Miehet ja naiset seisovivat avojaloin huh-tikuun sohjossa, viima puhalteli Soilaanlammen hauraalta jäältä ja leväytti Katarinan lämpimän viitan. Rouva Anna seisoi kuin patsas kappelin ovensuussa, valkoinen huntu tiukasti sidottuna leuan alta, ruumis käärittynä karkeaan harmaaseen sarkaan.

– Tämä on se päivä.

– Tämä on se päivä, toisti pater Johannes, – jolloin Mestari pesi opetuslasten jalat.

Rouva Anna polvistui märkään sohjoon ja pater Johannes teki ristinmerkin hänen ylitseen. Katarina ymmärsi, että hänen oli myös polvistuttava. Hän näki isänsä ja Tuomaan nöyrytvän, mutta ennen kuin ritari Halvast painoi päänsä Katarina huomasi hänen kasvoillaan kiusaantuneen ilmeen.

Piiat raahasivat kartanolta vesikorvoja, kaksi kuljetti aina yhtä välissään. Korvoja oli neljä ja ne tuotiin kappelin eteen. Pater Johannes puuhasi kerjäläisten joukossa, erotteli kylmänsinisestä laumasta kaikkein surkeimmat ja johdatti heidät isäntäväen luo.

– Niin kuin meidän Herramme nöyrytyi pesemään niiden jalat, jotka olivat rajattomasti hänen alapuolellaan, niin pese sinäkin, ritari Halvast Haukka, ja sinä domina Anna Eilifintytär, näiden vaivaisten jalat.

Katarina jähmettyi inhosta. Tällaiseen he eivät voineet häntä käskeä! Korvon toisella puolen nosti jalkaansa nuori poika, vään-ty-nyt ja rupinen, hymyili hölmösti vinolla suullaan, työnsi jalkaansa Katarinaa kohti. Isostavarpaasta oli kynsi lähtenyt pois ja paikalla oli jotakin, mitä Katarina ei voinut katsoa.

– Pese, poika kehotti iloisesti.

Katarina huusi suoraa hautoa, kääntyi ja lähti juoksemaan. Rapa roiskui ja tahrasi tummansinisen hameen vyötärölle asti. Paljaat jalat sattuivat kiviin ja hevosenkakkaroihin.

Suunniltaan pelosta lapsi säntäsi suuren turkisvaraston ja linnantuvan väliseen solaan, siitä eteenpäin vanhan kaivon ohi ja kalastajien tupien välistä Äyräpäänjärven rantaan. Hän kuuli metelin, kun ihmiset juoksivat hänen perässään, yritti päästä sisään lähimpään aitaan mutta ei saanut aitanluukkuja auki, jatkoi juoksuaan rantaa pitkin kauemmaksi ja kauemmaksi, hengitys kulki viheltäen ja päässä paukkasi suuri moukari.

Sitten hän näki pajan ja syöksyi sinne, ahjon ja palkeitten taakse avonaiseen varastoon, lyykähti nurkkaan ja purskahti itkuun. Aikuiset tulivat, heidän vihansa kaikui pajassa, he seisoivat hänen edessään, heristivät nyrkkiään ja sylkivät, mutta kukaan ei uskaltanut koskettaa häntä, sillä hän oli Soilaan Halvast Haukan ainoa tytär.

Ihmiset antoivat tietä, Katarinan edessä seisoivat taivaan korkuisena isä, musta ja hirmuinen hahmo, käsi ojentui ja tarttui hiuksiin, repi lapsen ylös, vanutti. Katarina ei pystynyt huutamaan, pelko ja viha tukkivat kurkun, silmät pullottivat, vesi juoksi nenästä ja silmistä.

Ritari Halvast lähti menemään, kuljetti tyttöä tukasta, kauhistunut väki supisten perässä. Kappelin edessä odottivat pater Johannes ja rouva Anna. Tuomas oli kyykistynyt korvonsa taakse, Katarina katsoi häntä ja sitten Anikkaa. Anikkakin näytti vihaiselta ja silloin Katarinalta pääsi parku.

– Ylpeys on kuolemansynti, ja erikoisen vihattava se on naisihmissä, pater Johannes jylisi.

– En minä ole ylpeä, Katarina ulvoi.

Ritari Halvast painoi lapsen polvilleen korvon ääreen.

– Ala pestä.

– Ja jokaisena päivänä tällä pyhällä piinaviikolla peset ja ruokit yhden näistä pienimmistä, pater Johanneksen horjumaton valta julisti Katarinan yläpuolelta.

Katarinan silmät olivat niin täynnä kyyneliä ja sotkuisia hiuksia

ettei hän nähnyt mitä teki, itki ja pesi jalkoja polvillaan sohjossa eikä siitä tuntunut tulevan loppua ollenkaan. Aina työntyi uusi jalka hänen eteensä, vesi viileni ja Katarinan kyynel tippuivat korvoon.

Iltaseksi saatiin vain vettä ja leipäpala. Katarina nikotteli vieläkin itkuaan eikä pystynyt puremaan leipäänsä. Tuomas tuhersi hänen vieressään; sisarukset tappelivat usein, mutta jos toista rangaistiin toinenkin itki.

Katarinasta tuntui että kaikki katsoivat häntä suuren linnantuvan laidoilta, kuiskailivat hänestä, virnistelivät ja ivasivat ylpeää pientä neitosta, ritarin tyttäreltä. Jokainen pikkurenkikin, orjat ja orjanlapset, kaikki olivat tänä päivänä parempia kuin Soilaan tytär. Katarinan häpeä oli kuvottava. Se möyrysi hänen vatsassaan niin että hänen täytyi vähän väliä juosta ulkona, ja mennessään hän luuli kuulevansa pilkallisen naurun.

Kerjäläisten jalkojen pesu, niin inhottavaa kuin se olikin, olisi ollut monin verroin helpompaa kuin tämä tuska. Miksi hän oli ollut niin tyhmä? Pitihän seitsenvuotiaan tietää, ettei aikuisten tahdolle voinut mitään.

Ritari Halvast käveli lasten ohi, pysähtyi ja taputti Tuomaan olkapäätä.

– Syö leipäsi, poika. Huomenna emme saa mitään ruokaa.

Käsi kosketti Katarinan hiuksia.

– Syö sinäkin.

Katarina piti päänsä painettuna, tuijotti pöytää ja ajatteli kiihkeästi: Minä tapan teidät. Vielä minä tapan teidät ja sen papin. En koskaan puhu teille sanaakaan. En koskaan.

Sitten hän ymmärsi mitä ajatteli ja kauhistui ääretöntä syntisyytään. Paha hän oli, paha ja ilkeä pikkutyttö, ja pahuutensa vuoksi hän oli juossut pakoon. Hän päätti rangaista itseään jättämällä leivän syömättä; ei hän olisi kuitenkaan pystynyt nielemään palastakaan. Tuomas hänen vieressään lörpötteli jo jotakin. Tuomas ei koskaan ajatellut kauan yhtä asiaa.

Väki laskeutui makuuksilleen ikään kuin helpottuneena, nälkä-
talvien ja pitkän paaston piinaama ruumis rauhoittuneena, sillä
tänään oli saatu synninpäästö. Tavallisia ihmisiä ei hevin saatu
ripille edes kerran vuodessa eikä palvelusväen sielujen tilasta niin
välitettykään. Mutta Soilaan kartanossa oli tarkka rippikuri, ja
vaikka huovit sitä vähän morkkasivat, myönsivät he kuitenkin että
kiirastorstai-iltana oli helppo olo, sillä soturi tuli usein tehneeksi
kaikkea sellaista mitä ei välittänyt raahata Herran eteen viimeisellä
tuomiolla.

Ritari Halvast kävi tarkastamassa tallit ja vartiotuvat niin kuin hän
teki joka ikinen ilta, oli jouluihin tai pääsiäisiin. Anna-rouva komensi
lapset kamariin ja tuli itsekin Anikan saattamana. Kamari oli linnan-
tuvan päässä, se oli synkeän pimeä, sillä siinä ei ollut ikkuna-aukkoa,
ja nihkeä kylmyys nousi maalattiasta. Vuode oli kuitenkin korkea
ja täynnä villaisia vällyjä, ja se voitiin sulkea villaverholla niin että
nukkujien lämpö piti sen lämpimänä.

Pikkuorja piteli kynttilää kun Anikka auttoi domina Annaa riis-
suutamaan. Kamariin ei voinut tuoda edes pärettä valoksi, sillä
Tuomas pelkäsi järjettömästi tulta. Nytkin hän ryömi peitteitten
sekaan seinän viereen, mahdollisimman kauas pienestä kynttilä-
tuikusta. Katarina asettui hänen viereensä ja toivoi ettei Tuomas
potkisi kovasti. Veli nukkui levottomasti ja näki usein painajaisia
tulipaloista, monena yönä peräkkäin. Silloin ritari Halvastilla oli
tapana nukuttaa poikaa sylissään.

Tuomaan pelko johtui siitä, että hän oli ollut pienenä tulipalossa,
niin Anna-rouva oli kertonut Katarinalle. Katarinakin oli ollut mutta
ei hän muistanut mitään eikä osannut pelätä tulta.

Kun ritari Halvast oli riisuutunut Anikka niiasi ja vei kynttilän
mukanaan. Kamari jäi pimeäksi. Katarina makasi laiha ruumis jän-
nittyneenä, odottaen unta.

Rouva Anna Eilifintytär kääntyi äkkiä tyttöön päin ja tunnusteli
hänen poskiaan.

– Älä itke, Katarina. Kaikki on tarkoitettu sinun hyväksesi. Ansait-
sit rangaistuksen koska metelöit tymintäviikolla.

– En minä ylpeyttäni... Katarina tuhisi. – Minua iljetti – ne ihmiset.

– Mikään ei saa iljettä. Kaikki ovat Jumalan lapsia. Jeesus hoiti spitaalisiakin. Meidän on oltava esikuvana väelle, Katarina.

Katarina itkeä niiskutti. Hän kuuli ritari Halvastin ärtyneen murahduksen ja lopetti. Hän puri huuliaan yhteen ja tuijotti pimeyteen joka oli paksu kuin musta kangas.

– Sinä olet vasta lapsi, rouva Anna siveli Katarinan kasvoja.
– Nuku nyt. Huomenna on murheen päivä.

Katarina heräsi joskus yöllä. Hänen silmänsä olivat yhtäkkiä auki. Hän tiesi mitä hänen vieressään tapahtui; hän oli herännyt usein ennenkin.

– Halvast. Halvast. Ei. Ei piinaviikolla – kuinka sinä voit ajattelakaan.

Äidin ääni oli hätäntynyt. Halvast Haukka kuiskasi jotakin.

– Pitkäperjantai on varmasti jo alkanut – se on synti!

Katarina kuuli, että rouva äiti oli perin juurin kauhistunut.

– Pappien lörpötystä, ritari Halvastin ääni oli kiukkuinen. – Sietämätön päivä, messua aamusta iltaan, jalkojen pesua, vettä ja leipää. Vaimo, minä käsken sinua.

Katarina olisi voinut keskeyttää sen osoittamalla, että hän oli hereillä. Mutta hän kääntyi seinään päin, työntyi Tuomaan laihaa selkää vasten ja kuunteli reuhtomista ja läähätystä.

Vai niin, Katarina ajatteli ilkeästi. Vai niin. Minua raahataan hiuksista kaiken väen nähden koska en halua pestä saastaisia jalkoja. Mutta entä hän itse – hän tekee syntiä kun häntä huvittaa. Tämä synti, jota rouva Anna ja ritari Halvast harjoittivat pyhällä viikolla, oli synneistä suurin, sillä se oli perisynti.

Kiehtova seikkailu ja kiihkeä rakkaustarina 1300-luvun Suomesta!

arjalassa tuuheiden koivujen katveessa seisoo Soilaan kartano, ritari Halvast Haukan koti ja linnoitus. Siellä varttuu hänen tyttärensä, kaunis kultahiuksinen Katarina-neito. Olot Svean valtakunnassa ovat epävakaiset, ja nuori Katarina joutuu todistamaan toinen toistaan verisempiä selkkauksia aina nälänhädästä Viipurin piiritykseen.

Lopulta Katarina jättää taakseen kotiseutunsa ja nuoruudenrakkautensa ja päätyy Turun linnaan keskelle kiihkeää ritarielämää. Idästä tulleen nuoren neidon kauneus ei jää huomaamatta linnan-tuvassa, ja pian Katarinalle on tarjolla ottajia enemmän kuin tarpeeksi. Mutta pystyykö hän seuraamaan sydämensä ääntä vai onko hänen tyydyttävä mieheen, joka on suvun ja yhteisön silmissä hänelle sopivin?

Kaari Utrion *Katarina* kertoo kansakuntamme syntytarinaa sytyttävällä tavalla. Se kuvaa naisten elämää miehissä maailmassa, sitä kuinka he rakastivat ja uskoivat, synnyttivät ja kasvattivat uuden sukupolven veristen taisteluiden varjossa, ilman sankarien saamaa kiitosta ja ylistystä.

